

การบูรณาการหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตร
ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย
The integration of systematic attention and the association with
Good people to enhance learning of youth in nongkhai province

พระครูสมุห์หัตถพร ปิยธมโม*

PhrakrusamuHattaporn Piyadhammo

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย, ประเทศไทย

Faculty of Education, Mahachulalongkornrajavidyalaya University Nong Khai Campus, Thailand

Email : chalermphong239@gmail.com

Received : 16 December, 2019

Revised : 4 March, 2020

Accepted : 18 March, 2020

บทคัดย่อ

การวิจัยเชิงคุณภาพนี้เป็นการวิเคราะห์เอกสาร และการจัดกิจกรรมกับเยาวชนในจังหวัดหนองคาย เพื่อค้นหาผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรม โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมทั้งก่อน และหลังการจัดกิจกรรม สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการวิเคราะห์เนื้อหา ผลการวิจัย พบว่า ๑) หลักโยนิโสมนสิการ เป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีคือ คิดแบบ สามัญลักษณ์ คิดแบบอริยสัจ คิดแบบคุณโทษและทางออก เป็นวิธีคิดที่ส่งเสริมชักนำไปในทางที่ดีงาม เป็นประโยชน์ต่อการขัดเกลาและบรรเทาปัญหา หลักกัลยาณมิตร คือคุณสมบัติของมิตรแท้ ในการคบหา บุคคลเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญ เช่น เป็นที่รักเคารพ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูง ไปในทางเสื่อมเสีย ๒) แนวคิดเรื่องการเรียนรู้ เป็นกระบวนการที่ทำให้คนเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้น ผู้เรียนสามารถแปลความหมาย ดีความ หรือสรุปความสำคัญในสิ่งที่รับรู้ สามารถนำความเข้าใจที่เกิดจากการรับรู้มาสร้างแบบแผนพฤติกรรมของตนขึ้น ๓) การบูรณาการในการเสริมสร้างการเรียนรู้ โดยมุ่งเน้น ให้เยาวชนเข้าใจการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่า รู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์ หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต โดยอาศัยความรักและความอบอุ่นในครอบครัวช่วยในการแก้ไขปัญหาของเยาวชน ทำให้สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

คำสำคัญ : โยนิโสมนสิการ, กัลยาณมิตร, การเสริมสร้างการเรียนรู้, เยาวชน, จังหวัดหนองคาย

* พระครูสมุห์หัตถพร ปิยธมโม, ดร. PhrakrusamuHattaporn Piyadhammo, Dr.

Abstract

This It is Qualitative research Is a document analysis and activities with youth in Nong Khai Province. to find out the result of attending the event. The model used to evaluate the behavior of the participants before and after the event. Statistics used in data analysis are mean. And standard deviation And content analysis. The research found that 1) The main idea is to use analytical reflection correctly and is thinking of ordinary thinking a thought you look noble truth and the exit is a misleading promotion that is beneficial to the refined and alleviate the problem. The fellowship is the main feature of a true friend. In dating the person causing such prosperity and goodness is love, respect. Not recommended in the childish or directs the impairing. 2) The concept of learning as a process that makes people change in behaviour occurs. Learners can interpret interpretations or infer importance on things that perception. It able to bring understanding that arises from the perception of their behaviour schemes build up. 3) Integrated to reinforce learning, focusing on the youth to understand the functional analysis, factor 4 everyday to learn something useful or valuable knowledge what is not beneficial to life. By relying on the love and warmth of family help to resolve the problem of youth. Make it possible to resolve the issue of sustainable.

Keywords : Analytical reflection, true friend, reinforce learning, youth, nongkhai province.

บทนำ

การศึกษาเป็นการพัฒนาชีวิต ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของชีวิตที่จะนำไปหรือมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น และเป็นพื้นฐานสำคัญในการขับเคลื่อนสังคมและประเทศชาติให้เจริญก้าวหน้า ทั้งนี้ การพัฒนาคุณภาพชีวิตและการขัดเกลาทางสังคมโดยผ่านกระบวนการศึกษาที่ถูกต้องจะเป็นการสร้างบุคลากรที่มีคุณภาพ เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิตตนเอง พัฒนาครอบครัว ชุมชน สังคม และ ประเทศชาติ ดังนั้น การศึกษาจึงเป็นการพัฒนาและเป็นเครื่องมือสำหรับพัฒนาบุคลากรของชาติ ทำให้พฤติกรรมและการดำเนินชีวิตเป็นไปในทางสร้างสรรค์ สามารถดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข มั่งคั่ง คิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น มีความรู้คู่คุณธรรม

พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต) ได้กล่าวในเรื่องนี้ ว่า “มนุษย์เป็นสัตว์ที่ต้องการฝึก หมายความว่า การดำเนินชีวิตเพื่ออยู่ได้ และการอยู่ดีของมนุษย์ แทบไม่มีอะไรเลย ที่ได้มาแบบเปล่าๆ แต่ล้วนได้มา ด้วยการศึกษารเรียนรู้ ฝึกหัดพัฒนาขึ้นมาทั้งสิ้น โดยต่างจากสัตว์อื่นทั่วไปที่ดำเนินชีวิตได้ด้วยสัญชาตญาณ แทบไม่ต้องเรียนรู้ฝึกฝนพัฒนา เพราะมนุษย์เป็นสัตว์ที่ฝึกได้ หมายความว่า การที่เรียนรู้ฝึกหัดพัฒนาได้นี้ เป็นความพิเศษของมนุษย์ ซึ่งทำให้มนุษย์มีชีวิตที่ดั่งามประเสริฐ เลิศล้ำ จนแทบจะเป็นอะไรได้ทุกอย่าง อย่างที่ท่านว่า ฝึกตนจนประเสริฐกว่าเทวดา แม้กระทั่งพระพรหมก็เคารพบไหว้ ต่างจากสัตว์อื่นทั่วไป ที่เกิดมาด้วยสัญชาตญาณอย่างไร ก็ตายไปด้วยสัญชาตญาณอย่างนั้น”^๑ สิ่งที่จะแก้ปัญหานี้ได้ คือ การให้การศึกษาแก่สังคมไทยโดยเฉพาะเยาวชน และ การศึกษาเริ่มต้นที่จะต้องให้ความสำคัญในเรื่องนี้ “ดูเป็น” และ “ฟังเป็น” ซึ่งหมายถึง การรู้จักใช้อายุตนะ หรือใช้อินทรีย์ให้ได้ประโยชน์ไม่เกิดโทษ คือ ใช้ตาหู หูฟัง จมูกดมกลิ่น ลิ้นลิ้มรส และกายสัมผัส ซึ่งถือว่าสำคัญมากในการพัฒนามนุษย์เบื้องต้น จัดอยู่ในหลักที่เรียกว่า อินทรีย์สังวร ซึ่งรวมอยู่ในชั้น “กายภาวนา” คือ การพัฒนากาย หรือพัฒนาการทางกาย เป็นต้น

สำหรับคำว่า เยาวชน นั้นหมายถึงผู้ที่ยังอยู่ในวัยอ่อนเยาว์ไม่ประสาในเรื่องการดำเนินชีวิต ในบางครั้งหากถูกชักนำในทางที่ไม่ดีก็อาจจะประพฤติปฏิบัติตัวคล้อยตามแนวทางที่ดีได้ แต่หากเขาเหล่านั้นรู้จักและเข้าใจผู้ที่เป็นบัณฑิต หรือคนดี ครูดี เพื่อนที่ดีและได้รับการหล่อหลอมที่ดีก็จะสามารถ พัฒนาตนเองไปสู่จุดหมายที่ดีได้ ดังนั้น การที่เยาวชนจะเกิดมาและดำรงชีวิตอยู่ภายใต้ความดีได้นั้น ก็จะต้อง (๑) ได้รับการพัฒนาระบบความคิดที่ดี และ (๒) ต้องอยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี คือมีผู้แนะนำหรือ กัลยาณมิตรที่ดี ซึ่งปัจจัยทั้ง ๒ ประการนี้พระพุทธศาสนาเรียกว่าเป็นการมีโยนิโส มนสิการ และกัลยาณมิตร

จากสภาพปัญหาของสังคมในปัจจุบันเราจะพบว่าเยาวชนในสังคมไทยนั้นขาดวุฒิภาวะทางอารมณ์ และตกอยู่ภายใต้สถานการณ์อันตรายนี้อาจเป็นสังคมที่ตกอยู่ภายใต้อิทธิพลของสังคมโลกาภิวัตน์คือสังคม แห่งการบูชาวัตถุ ให้ค่าและความสำคัญกับวัตถุมากกว่าจิตใจ รวมถึงเป็นสังคมที่แวดล้อมไปด้วยอันตราย มากมาย เช่น การพนัน สิ่งเสพติด และอบายมุขต่างๆ ซึ่งเป็นสิ่งล่อแหลมต่อจิตใจของเยาวชนในฐานะ ที่เป็นบุคคลที่ยังอ่อนต่อโลกและอ่อนต่อการใช้ชีวิตในโลกของความเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นเหตุ ให้เยาวชนบางส่วนในสังคมไทยนั้นได้ใช้ชีวิตที่ลุ่มหลงและลื่นไหลไปตามกระแสของโลก เช่น การยอม แลกความสาวกับเงิน และวัตถุ เพียงเพื่อต้องการให้ได้มาซึ่งความพร้อมมูลที่สังคมได้ตั้งค่านิยมเอาไว้ หรือการมีค่านิยมของการแข่งรถชิง หรือการเป็นนักเลงหัวไม้ อันธพาล เป็นอันตรายต่อสังคม เป็นต้น ซึ่งภาวการณ์เช่นนี้ถือว่าเป็นภาวการณ์ที่สื่อแสดงถึงความลุ่มหลง

^๑ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), การศึกษาเพื่ออารยธรรมที่ยั่งยืน, (กรุงเทพมหานคร : บริษัท สหธรรมิก จำกัด, ๒๕๓๗), หน้า ๑๓.

๑) ทางความคิดหรือกระบวนคิด

๒) ทางสังคมคือการไม่มีเพื่อนหรือคนในสังคมที่ดีคอยให้คำแนะนำที่ดีกับเยาวชน เป็นต้น
ดังนั้น สิ่งที่สังคมไทยจำเป็นต้องทำเพื่อการพัฒนาเสริมสร้างการเรียนรู้ให้เกิดกับสังคมก็คือ

๑) การให้หลักการเรียนรู้ทางด้านความคิดที่ดีกับเยาวชน

๒) การให้สิ่งแวดล้อมทางความคิดหรือกลุ่มบุคคลที่จะมีส่วนร่วมในการให้ความคิดและก่อให้เกิดการเรียนรู้ทางสังคมที่ให้กับเยาวชนไม่ว่าจะเป็น เพื่อน ครู พระ หรือบิดามารดา ก็ตาม

ในทางพระพุทธศาสนานั้น พระพุทธองค์ได้วางหลักการเรียนรู้เพื่อก่อให้เกิดปัญญาเอาไว้ ๒ ประการ คือ

๑) หลักหรือวิธีการคิดที่เรียกว่าโยนิโสมนสิการ

๒) หลักการที่เรียกว่าปรโตโฆสะหรือกัลยาณมิตร

โดยคำว่า “โยนิโสมนสิการ” ประกอบด้วย “โยนิโส” กับ “นมนสิการ” ซึ่ง โยนิโส แปลว่า เหตุต้นเค้า แหล่งเกิด ปัญญา อุบาย วิธี ทาง ส่วน นมนสิการ แปลว่า การทำในใจ การคิดคำนึง นึกถึง ใส่ใจ พิจารณา เมื่อรวมเข้าเป็น โยนิโสมนสิการ จึงหมายถึง การทำในใจแบบคายโดยมีองค์ประกอบ เริ่มจาก อุบายมนสิการ แปลว่า คิดหรือพิจารณาโดยอุบาย คือ คิดอย่างมีวิธี หรือ คิดถูกวิธี ปณมนสิการ แปลว่า คิดเป็นทาง หรือคิดถูกทาง คือคิดได้ต่อเนื่องเป็นลำดับ จักลำดับ หรือ มีลำดับ การมนสิการ แปลว่า คิดตามเหตุ คิดค้นเหตุ คิดตามเหตุผล หรือ คิดอย่างมีเหตุผล และ อุปาทกมนสิการ แปลว่า คิดให้เกิดผล คือใช้ความคิดให้เกิดผลที่พึงประสงค์ เล็งถึงการคิดอย่างมีเป้าหมาย ซึ่งแนวคิดโยนิโสมนสิการ มีองค์ประกอบที่หลากหลาย สามารถแบ่งออกเป็น ๔ วิธีคิด ได้แก่ วิธีคิดแบบสืบสาวเหตุปัจจัย วิธีคิดแบบ แยกแยะส่วนประกอบ วิธีคิดแบบอริยสัจ และวิธีคิดแบบคุณโทษและทางออก

ในส่วนของหลักโยนิโสมนสิการนั้นท่านพระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต) ได้กล่าวพอสรุปได้ว่าคนเราจะเกิดการเรียนรู้ รู้ชอบ เห็นชอบหรือมีสัมมาทิฐิได้นั้นต้องเกิดจาก ๒ ปัจจัย คือปัจจัยภายนอกและปัจจัยภายใน โดยปัจจัยภายนอกนั้นเป็นอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมที่ดีหรือกัลยาณมิตรส่วนปัจจัยภายในคือ การทำในใจโดยแยบคาย หมายถึง คิดถูกวิธี ความรู้จักคิด หรือคิดเป็น เรียกว่าโยนิโสมนสิการ^๒

คำว่า “กัลยาณมิตร” มีรูปศัพท์มาจากคำว่า “กัลยาณมิตร” หมายถึง งาม ดี และคำว่า “มิตร” หมายถึงเพื่อนรักใคร่ที่สนิทสนมคุ้นเคย ดังนั้น กัลยาณมิตรจึงมีความหมายว่า เพื่อนที่ดีเพื่อนที่งามหรือเพื่อนที่รักใคร่คุ้นเคยที่ดี เพื่อนรักใคร่คุ้นเคยที่งาม กัลยาณมิตรมิได้หมายถึงเพื่อนที่ดีตามความหมายทั่วไปเท่านั้น แต่เป็นผู้เปรียบพร้อมด้วยคุณธรรม มีความตั้งใจประพฤติปฏิบัติธรรม ทำหน้าที่ของชาวพุทธที่ดี

^๒ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๑๕๗.

เพื่อยังประโยชน์ให้ถึงพร้อมทั้งแก่ตนเองและผู้อื่นผู้สั่งสอนแนะนำ ชักนำไปในหนทางที่ถูกต้องดีงาม” ซึ่งนักวิชาการหลายท่านได้อธิบายเพิ่มเติมเอาไว้ว่า กัลยาณมิตร หมายถึง ผู้แนะนำสั่งสอน ที่ปรึกษา เพื่อนที่ดีคบหา และบุคคลผู้แวดล้อมที่ดี ความรู้จักเลือกเสวนาบุคคลหรือเข้าร่วมอยู่กับท่านผู้ทรงคุณ ทรงปัญญา มีความสามารถ ซึ่งช่วยแวดล้อม สนับสนุนชักจูง ชี้ช่องทางเป็นแบบอย่าง ตลอดจนเป็นเครื่อง อุทิศหนุนเกื้อกูลแก่กัน ให้ดำเนินก้าวหน้าไปด้วยดีในการศึกษา อบรม การครองชีวิต การประกอบกิจการ และธรรมาปฏิบัติ^๓ หรือหมายถึง มิตรที่ดีงามทำให้เจริญแก่บุคคลคบหา ได้แก่ ผู้สมบูรณ์ด้วยความมีศีล กิจการดีทุกข นำประโยชน์เกื้อกูลมาให้กับเพื่อนและคนอื่น มีรูปวิเคราะหว่า บุคคลใดเป็นมิตรมีอุปการะ ช่วยเหลือคนอื่นโดยอาการทุกอย่าง บุคคลนั้นเชื่อว่ากัลยาณมิตร^๔ ซึ่งความเป็นผู้เป็นกัลยาณมิตรนั้น โดยสรุปก็คือ การเสวนา คบหา รักดี มีจิตฝึกฝนไม่ไปหาบุคคลที่มีศรัทธา มีศีลมีสุตะ เป็นพหูสูต มีจาคะ และมีปัญญาและกัลยาณมิตรตายเป็นแหล่งปัญญาและแบบอย่าง ที่ดี คืออยู่รวมหรือใกล้ชิดกัลยาณชน เริ่มจากพ่อแม่ การเข้าร่วมสังคมที่จะมีอิทธิพล ชักนำไปเจริญงอกงามในการพัฒนาพฤติกรรม จิตใจและ ปัญญาโดยการเรียนรู้และพัฒนาการสื่อสารสัมพันธ์กับเพื่อนมนุษย์ด้วยเมตตา มีศรัทธาที่เป็นแบบอย่าง ที่ดี รู้จักปัจจัยภายนอกที่เป็นบุคคลสื่อสารต่างๆ ให้เป็นประโยชน์ในการแสวงหาความรู้ความดีงาม เพื่อการพัฒนาชีวิตแก้ปัญหาและสร้างสรรค์^๕

เราจะพบว่าการมีกัลยาณมิตรที่ดีเปรียบเหมือนบุญนิมิตแห่งการเกิดขึ้นของคุณธรรมภายใน จะเป็นหนทางนำไปสู่การประสบความสำเร็จอันสูงสุดในชีวิตทั้งทางโลก และทางธรรม คือทางโลกก็ประสบความสำเร็จในการครองเรือน ทางธรรมก็จะนำไปสู่การบรรลุมรรคผลนิพพานกัลยาณมิตรมิได้หมายถึง เพื่อนที่ดีทั่วไปเท่านั้น แต่ยังหมายถึงบุคคลผู้เพียบพร้อมด้วยคุณสมบัติที่จะชี้แนะหนทางสว่างในการ ดำเนินชีวิตที่ถูกต้องให้กับผู้อื่น บุคคลใดมีกัลยาณมิตร ชื่อว่าเป็นผู้มีบุญที่สั่งสมมาดีแล้วควรคบบุคคล เช่นนั้น เพราะเป็นบุคคลที่หาได้ยากในโลก พระพุทธองค์ทรงสรรเสริญความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรที่ดี ในทำนองเดียวกันอาจารย์ที่ทำหน้าที่เป็นกัลยาณมิตรก็มีความสำคัญต่อนักศึกษาเพราะอาจารย์เป็นผู้ที่ คอยให้คำแนะนำเพื่อให้นักศึกษาเป็นคนดี ให้ความรู้ให้ได้เรียนรู้พัฒนาไปในทางที่เหมาะสมและเต็มตาม

^๓ อัง.สตตก (ไทย) ๒๓/๓๔/๓๓.

^๔ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๕), หน้า ๕๗.

^๕ พระมหาสุวิชัย วิราม, “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ที่ศนะของ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม และโรงเรียนสุวรรณพลับพลาวิทยาคม”, **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต**, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๔๕), หน้า ๔๕.

^๖ พระธรรมปิฎก (ป.อ.ปยุตโต), **ธรรมานุญชีวิต**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

ศักยภาพให้การยกย่องเมื่อศิษย์ได้ดี รวมทั้งในการปกป้องกันไม่ให้ศิษย์หลงผิดคิดในทางไม่ดีหลายทั้งปวง ดังนั้น ถ้าหากอาจารย์หรือผู้จะไปทำหน้าที่สอนได้รับการพัฒนาให้เป็นผู้ที่มีลักษณะความเป็นกัลยาณมิตร สูงแล้วก็นั่นใจได้ว่านักศึกษาจะมีผู้ที่แนะนำที่ดี และเมื่อนักศึกษามีปัญหา ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเล็กหรือใหญ่ ก็กล้าที่จะเข้าไปปรึกษาหรือขอคำแนะนำจากอาจารย์ ซึ่งจะทำให้การแก้ปัญหาเป็นไปในทางที่ดีและเหมาะสม ซึ่งตามหลักคำสอนของพระพุทธศาสนาความเป็นกัลยาณมิตรนั้นมีความสำคัญอย่างมาก ดังที่พระพุทธเจ้าตรัสไว้ในปฐมสูตรปฐมสูตรความตอนหนึ่งว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย เมื่อดวงอาทิตย์กำลังอุทัย ย่อมมีแสงอรุณขึ้นมาก่อนเป็นบุพนิมิต ฉะนั้นใด กัลยาณมิตตดา (ความเป็นผู้มีมิตรดี) ก็เป็นตัวนำ เป็นบุพนิมิตเพื่อความเกิดขึ้นแห่งโพชฌงค์ ๗ ประการ ฉะนั้น ภิกษุผู้มีกัลยาณมิตร พึงหวังข้อนี้ได้ว่าจักเจริญโพชฌงค์ ๗ ประการ ทำโพชฌงค์ ๗ ประการ ให้มาก...”^๗

นอกจากนี้ พระองค์ยังตรัสไว้ใน กัลยาณมิตตาทิวรรคว่า

“...ภิกษุทั้งหลาย เราไม่เห็นธรรมอื่นแม้สักอย่างหนึ่งที่เป็นเหตุให้กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น เกิดขึ้น หรือเป็นต้นเหตุให้อกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้ว เสื่อมไป เหมือนความมีกัลยาณมิตร(มิตรดี)นี้ เมื่อบุคคล กัลยาณมิตร กุศลธรรมที่ยังไม่เกิดขึ้น เกิดขึ้น และอกุศลธรรมที่เกิดขึ้นแล้วก็เสื่อมไป...”^๘

จะเห็นได้ว่าความเป็นผู้มีกัลยาณมิตรนั้นถือว่ามีสำคัญอย่างยิ่ง นับตั้งแต่ความเป็นคนธรรมดา จนถึงดำเนินตามอริยมรรคไปสู่ความเป็นอริยบุคคลได้ ดังที่พระพุทธองค์ได้ตรัสถึงความสำคัญของ กัลยาณมิตรในฐานะที่เป็นนิมิตแห่งอริยมรรคไว้หลายแห่งเช่น

“...ภิกษุทั้งหลาย ก็ภิกษุผู้มีมิตรดี ย่อมเจริญอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ย่อมกระทำให้มากซึ่งอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างไรเล่า ภิกษุในธรรมวินัยนี้ ย่อมเจริญสัมมาทิฐิมีอันจำกัดราคะ เป็นที่สุด มีอันจำกัดโทสะเป็นที่สุด มีอันจำกัดโมหะเป็นที่สุด ฯลฯ ย่อมเจริญสัมมาสมาธิ มีอันจำกัดราคะ เป็นที่สุด มีอันจำกัดโทสะเป็นที่สุด มีอันจำกัดโมหะเป็นที่สุด ภิกษุทั้งหลาย ภิกษุผู้มีมิตรดี ย่อมเจริญอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ ย่อมกระทำให้มากซึ่งอริยมรรคประกอบด้วยองค์ ๘ อย่างนี้แล...”^๙

การที่พระองค์ตรัสอย่างนี้ เพราะว่าการทำหน้าที่กัลยาณมิตรนั้น เป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยชี้บอกหนทาง สวรรค์และพระนิพพานให้แก่สรรพสัตว์ทั้งหลายให้เขาได้ดำเนินชีวิตอย่างปลอดภัย ไม่ผิดพลาด ไม่หลงทาง พระนิพพาน ผู้ทำหน้าที่กัลยาณมิตรจึงเปรียบเสมือนบุพนิมิตของการเกิดขึ้นแห่งอริยมรรค

^๗ ส.ม.(ไทย) ๑๙/๑๙๓/๑๒๖.

^๘ อ.เอกก. (ไทย) ๒๐/๗๑/๑๓.

^๙ ส.ม. (ไทย) ๑๙/๑๓๘-๑๓๙/๗๘.

จากการกล่าวมาทั้งหมด เราจะพบว่าในแง่ของการเรียนรู้พระพุทธศาสนาได้ระบุถึงปัจจัยที่จะก่อให้เกิดความรู้ ๒ ประการดังกล่าวก็คือ หลักคิดแบบโยนิโสมนสิการ และหลักปรโตโฆสะหรือหลักกัลยาณมิตร ซึ่งถือว่าเป็นหลักสำคัญของการเรียนรู้ตามที่ปรากฏในหลักคำสอนของพระพุทธศาสนา

จังหวัดหนองคายถือว่าเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่บนพื้นที่ชายแดนรอยต่อระหว่างสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) เป็นจังหวัดที่มีขนาดใหญ่รองมาจากจังหวัดอุดรธานี จังหวัดหนองคายแบ่งการปกครองออกเป็น ๙ อำเภอ มีประชากรกว่า ๕ แสนคน ในจำนวนประชากรนี้มีวัยรุ่นหรือเยาวชนกว่า ๑ แสนคน ซึ่งถือว่าเป็นจำนวนมาก และในฐานะที่จังหวัดหนองคายเป็นจังหวัดใหญ่ มีจำนวนเยาวชนวัยรุ่นอยู่เป็นจำนวนมาก จึงเป็นธรรมดาที่จะต้องมีปัญหาที่เกี่ยวข้องกับวัยรุ่นเหมือนกับเมืองใหญ่อื่นๆ เช่น ปัญหาการขบถชิง ปัญหายาเสพติด ปัญหาการประทุติเสื่อมเสียหลายประการ เช่น การตั้งครุฑก่อนวัยอันควร การค้าประเวณี ปัญหาการทอดทิ้งบุพการี เป็นต้น ซึ่งเป็นปัญหาที่เกี่ยวข้องกับความเสื่อมของศีลธรรมและก่อให้เกิดปัญหาในภาพรวมกับผู้คนในสังคม และเมื่อพิจารณาจากปมหรือสาเหตุของปัญหาจะพบว่า การก่ออาชญากรรมหรือการประทุติเสื่อมเสียของเยาวชนในจังหวัดหนองคายนั้นมีสาเหตุมาจาก

- ๑) การมีระบบคิดที่ไม่ดีหรือไม่มีกระบวนการคิดเชิงสร้างสรรค์
- ๒) การคบเพื่อนที่ไม่ดี

ในสาเหตุ ๒ ประการนี้ได้ก่อให้เกิดการเรียนรู้และแสดงออกต่อกระบวนการเรียนรู้ในทางที่ผิด เพราะเมื่อมีกระบวนการคิดที่ไม่ดี และมีเพื่อนที่ไม่ดีย่อมก่อให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ที่ไม่ดีตามไปด้วย ดังนั้น การที่เราจะแก้ไขปัญหายาของเยาวชนในจังหวัดหนองคายได้จะต้องมีการนำเอาหลักการเรียนรู้เบื้องต้นในทางพระพุทธศาสนาไปใช้ก็คือหลักคือ ได้แก่ หลักโยนิโสมนสิการ และหลักการคบเพื่อนที่ดีก็ได้แก่หลักกัลยาณมิตร ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าหากจะเข้าไปแก้ไขปัญหายาพฤติกรรมเชิงจริยธรรมของเยาวชนชาวจังหวัดหนองคายได้ก็จะต้องนำเอาหลักการทางพระพุทธศาสนาไปใช้

จากเหตุผลที่กล่าวมาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะนำเอาหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรมาทดลองใช้ในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในจังหวัดหนองคายได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษาแนวคิดการเรียนรู้เรื่องโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในคัมภีร์พระพุทธศาสนาเถรวาท
๒. เพื่อศึกษาการบูรณาการหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานกึ่งทดลอง (Mixed Research) ได้แก่

๑) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการจัดกิจกรรมกับเยาวชนในจังหวัดหนองคายเพื่อทดลองในการค้นหาผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (ใช้แบบ Pre-test และ Post-test)

๒) การวิจัยเชิงปริมาณ เป็นการออกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง

ขอบเขตด้านประชากร ได้แก่ เยาวชนในจังหวัดหนองคายซึ่งเป็นการคัดเลือกเยาวชน จำนวน ๑๐๐ คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คนเพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลอง

ขอบเขตด้านเนื้อหา ได้แก่ การศึกษาการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักโยนิโสมนสิการ และหลักกัลยาณมิตรของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

ขอบเขตด้านพื้นที่ เยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย จำนวน ๓๐ คน

ขอบเขตด้านเวลา สำหรับระยะเวลาในการศึกษาผู้วิจัยนั้นได้กำหนดระยะเวลาในการศึกษาเรื่องการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักโยนิโสมนสิการและหลักกัลยาณมิตรในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ในระยะเวลา ๑ ปี คือตั้งแต่วันที่ ๑ เดือนตุลาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงวันที่ ๓๐ กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๐

รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงผสมผสานกึ่งทดลอง (Mixed Research) ได้แก่ การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) คือการวิเคราะห์เอกสาร (Document Analysis) และการจัดกิจกรรมกับเยาวชนในจังหวัดหนองคายเพื่อทดลองในการค้นหาผลที่ได้จากการเข้าร่วมกิจกรรมที่จัดขึ้น โดยใช้แบบประเมินพฤติกรรมของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม (ใช้แบบ Pre-test และ Post-test) คือเป็นการออกแบบสอบถามและเก็บข้อมูลความคิดเห็นและนำมาวิเคราะห์ในเชิงสถิติจากกลุ่มตัวอย่างที่เกี่ยวข้อง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

๑. ประชากร

ประชากรที่ผู้วิจัยได้ทำการศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนในจังหวัดหนองคายซึ่งเป็นโรงเรียน สังกัด สพม. เขต ๒๑ (หนองคาย) คือ โรงเรียนกวนวันวิทยา โรงเรียนคำยบกหวานวิทยา โรงเรียนปทุมเทพ

วิทยาคาร โรงเรียนพระธาตุบังพวนวิทยา โรงเรียนเวียงคำวิทยาคาร โรงเรียนหนองคายวิทยาคาร โรงเรียนหินโงม พิทยาคม เพื่อใช้เป็นกลุ่มทดลอง

๒. กลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยได้ศึกษาในครั้งนี้ ได้แก่ เยาวชนในจังหวัดหนองคายซึ่งเป็นการคัดเลือกเยาวชนจำนวน ๑๐๐ คน โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างจำนวน ๓๐ คน ได้มาโดยการเลือกตัวอย่างแบบเจาะจง วัดผลก่อนและหลังการดำเนินการจัดกิจกรรม จากโรงเรียนใน สังกัด สพม.เขต ๒๑ (หนองคาย)

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลครั้งนี้ประกอบด้วย

๑. แบบสอบถาม

ประกอบด้วย ๓ ส่วน มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

ส่วนที่ ๑ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบประเมิน มีลักษณะ เป็นแบบเลือกตอบหรือตรวจสอบรายการ โดยถามเกี่ยวกับ เพศ อายุ ระดับการศึกษา โดยใช้แบบสอบถามแบบตรวจสอบรายการ (Check List)

ส่วนที่ ๒ เป็นข้อคำถามเกี่ยวกับระดับพฤติกรรมการเรียนรู้ของเยาวชนที่เข้าร่วมกิจกรรมทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักโยนโสมนสิการและหลักกัลยาณมิตรในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยแบบสอบถามมีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale)

๒. รูปแบบการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบทดลอง (Experimental Design) โดยใช้กลุ่มตัวอย่างกลุ่มเดียว โดยผู้วิจัยให้เยาวชน นักศึกษาทำแบบทดสอบก่อนและหลังการทดลองที่เรียกว่า One group pretest-posttest design ซึ่งมีรูปแบบการทดลอง ดังนี้

การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนที่เกี่ยวกับการบูรณาการหลักโยนโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ทั้งก่อนหลังการจัดกิจกรรม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อคำนวณค่าสถิติต่างๆ ดังนี้

๑. แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ วิเคราะห์ข้อมูลจากการตอบแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ของนักศึกษา โดยใช้ค่าสถิติร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๒. เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักศึกษาก่อนเรียนกับหลังเรียนโดยใช้แบบการบูรณาการหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ด้วยสถิติค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) จากนั้นทดสอบสมมติฐานของการวิจัยโดยใช้ Dependent Samples t-test เพื่อวิเคราะห์ข้อมูลและการแปลความหมายของการวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ แล้วนำข้อมูลที่ได้มาสรุป วิเคราะห์โดยการบรรยายเชิงพรรณนา

สรุปผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยพบว่า

๑) หลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา โยนิโสมนสิการเป็นกระบวนการคิดเป็นวิธีการที่ให้ผู้คนมีหลักการและวิธีการคิดที่ก่อให้เกิดประโยชน์ เพื่อให้ง่ายต่อการนำไปใช้ในกระบวนการสอน ขอใช้ในความหมายง่าย ๆ ว่า โยนิโสมนสิการ คือ กระบวนการคิดหาเหตุ หรือ กระบวนการพิจารณาหาเหตุเป็นการใช้ความคิดอย่างถูกวิธีเมื่อเทียบในกระบวนการพัฒนาปัญญา โยนิโสมนสิการอยู่ในระดับที่เหนือศรัทธาเพราะเป็นขั้นที่เริ่มใช้ความคิดของตนเองเป็นอิสระ ส่วนในระบบการศึกษาอบรมโยนิโสมนสิการเป็นการฝึกการใช้ความคิดให้รู้จักคิดอย่างถูกวิธี คิดอย่างมีระเบียบ รู้จักคิดวิเคราะห์ไม่มองเห็นสิ่งต่างๆ อย่างตื้นๆ ผิวเผิน เป็นขั้นสำคัญในการสร้างปัญญาที่บริสุทธิ์เป็นอิสระ ทำให้ทุกคนช่วยตนเองได้และนำไปสู่จุดหมายของพุทธธรรมอย่างแท้จริง กัลยาณมิตรในพระพุทธศาสนา คุณสมบัติของมิตรดีหรือมิตรแท้ คือท่านที่คบหรือเข้าหาแล้วจะเป็นเหตุให้เกิดความดีงามและความเจริญได้แก่ เป็นที่รักเป็นที่พอใจ เป็นที่เคารพ เป็นที่ยกย่อง เป็นนักพูด เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้งได้ และไม่ชักนำในฐานะ ไม่แนะนำในเรื่องเหลวไหลหรือชักจูงไปในทางเสื่อมเสีย

๒) การบูรณาการหลักโยนิโสมนสิการกับหลักกัลยาณมิตรในการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย โดยมุ่งเน้นให้เยาวชนเข้าใจในการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่าและรู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต เข้าใจในสิ่งที่ดีและไม่ดี เข้าใจสิ่งต่างๆ ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ และ เข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบันอย่างมีสติและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันอย่างทันเวลา และนำสิ่งที่ดีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ลด ละ เลิกในสิ่งที่ไม่ดี อาศัยความรักและความอบอุ่นในครอบครัวช่วยในการแก้ไขปัญหาของเยาวชนในชีวิตประจำวันให้สามารถแก้ไขปัญหาอย่างยั่งยืน

๓) ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักโยนิโสมนสิการ โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามหลักโยนิโสมนสิการ ดังนี้

ระดับการเรียนรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test) อยู่ในระดับต่ำ เรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจในการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่าและรู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = ๑.๙๓$, S.D. = .๔๕๐) ท่านเข้าใจในสิ่งที่ดีและไม่ดี เข้าใจสิ่งต่างๆ ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ ($\bar{X} = ๑.๙๓$, S.D. = .๕๒๑) และ ท่านเข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบันอย่างมีสติและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันอย่างทันเวลา ($\bar{X} = ๑.๙๐$, S.D. = ๐.๔๘๑)

ระดับการเรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test) อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจในการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่าและรู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = ๒.๑๓$, S.D. = .๕๗๑) ท่านเข้าใจในสิ่งที่ดีและไม่ดี เข้าใจสิ่งต่างๆ ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ ($\bar{X} = ๒.๑๓$, S.D. = .๖๒๙) และ ท่านเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี และนำสิ่งที่ดีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ลด ละ เลิกในสิ่งที่ไม่ดี ($\bar{X} = ๒.๐๗$, S.D. = ๐.๔๕๐)

๔) ผลการวิเคราะห์การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักกัลยาณมิตร โดยหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ตามหลักกัลยาณมิตรดังนี้

ระดับการเรียนรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test) อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจหลักและวิธีการพูดอย่างได้ผลและศึกษาเทคนิคการโน้มน้าวจิตใจเพื่อแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = ๒.๘๐$, S.D. = .๕๕๑) ท่านเข้าใจในสภาพสังคม สภาพชุมชน และสภาพแวดล้อมในชีวิตของเยาวชน และปฏิบัติตนเป็นที่น่ายกย่อง ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D. = .๖๔๐) และ ท่านเข้าใจในสภาพแวดล้อม สภาพบริบทของสังคม เข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเกิดขึ้นกับเยาวชนและพร้อมที่จะให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะว่าสถานที่ไหนดีหรือไม่ดีอย่างไร ($\bar{X} = ๒.๗๐$, S.D. = ๐.๖๕๑)

ระดับการเรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test) อยู่ในระดับมาก เรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจในสภาพสังคม สภาพชุมชน และสภาพแวดล้อมในชีวิตของเยาวชน และปฏิบัติตนเป็นที่น่ายกย่อง ($\bar{X} = ๒.๘๐$, S.D. = .๕๕๑) ท่านเข้าใจหลักและวิธีการพูดอย่างได้ผลและศึกษาเทคนิคการโน้มน้าวจิตใจเพื่อแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = ๒.๘๐$, S.D. = .๕๕๑) และ ท่านเข้าใจในสภาพแวดล้อม สภาพบริบทของสังคม เข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเกิดขึ้นกับเยาวชนและพร้อมที่จะให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะว่าสถานที่ไหนดีหรือไม่ดีอย่างไร ($\bar{X} = ๒.๗๐$, S.D. = ๐.๖๕๑)

๕) การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักโยนิโสมนสิการทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

ระดับการเรียนรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test) อยู่ในระดับต่ำ เรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจในการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่าและรู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์

หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = ๑.๙๓$, S.D. = .๔๕๐) ท่านเข้าใจในสิ่งที่ดีและไม่ดี เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ ($\bar{X} = ๑.๙๓$, S.D. = .๕๒๑) และ ท่านเข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบันอย่างมีสติและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันอย่างทันเวลา ($\bar{X} = ๑.๙๐$, S.D. = ๐.๔๘๑)

ระดับการเรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test) อยู่ในระดับปานกลางเรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจในการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่าและรู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต ($\bar{X} = ๒.๑๓$, S.D. = .๕๗๑) ท่านเข้าใจในสิ่งที่ดีและไม่ดี เข้าใจสิ่งต่าง ๆ ว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำ ($\bar{X} = ๒.๑๓$, S.D. = .๖๒๙) และ ท่านเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี และนำสิ่งที่ดีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ลด ละ เลิกในสิ่งที่ไม่ดี ($\bar{X} = ๒.๐๗$, S.D. = ๐.๔๕๐)

๖) การจัดกิจกรรมการเสริมสร้างการเรียนรู้ของเยาวชนตามหลักกัลยาณมิตรทั้งก่อนและหลังการจัดกิจกรรม โดยหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ดังนี้

ระดับการเรียนรู้ก่อนการเข้าร่วมกิจกรรม (Pre-test) อยู่ในระดับปานกลาง เรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจหลักและวิธีการพูดอย่างได้ผลและศึกษาเทคนิคการโน้มน้าวจิตใจเพื่อแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = ๒.๘๐$, S.D. = .๕๕๑) ท่านเข้าใจในสภาพสังคม สภาพชุมชน และสภาพแวดล้อมในชีวิตของเยาวชน และปฏิบัติตนเป็นที่น่ายกย่อง ($\bar{X} = ๒.๗๓$, S.D. = .๖๔๐) และ ท่านเข้าใจในสภาพแวดล้อม สภาพบริบทของสังคม เข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเกิดขึ้นกับเยาวชนและพร้อมที่จะให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะว่าสถานที่ไหนดีหรือไม่ดีอย่างไร ($\bar{X} = ๒.๗๐$, S.D. = ๐.๖๕๑)

ระดับการเรียนรู้หลังการเข้าร่วมกิจกรรม (Post-test) อยู่ในระดับมากเรียงลำดับ ๓ อันดับ ได้แก่ ท่านเข้าใจในสภาพสังคม สภาพชุมชน และสภาพแวดล้อมในชีวิตของเยาวชน และปฏิบัติตนเป็นที่น่ายกย่อง ($\bar{X} = ๒.๘๐$, S.D. = .๕๕๑) ท่านเข้าใจหลักและวิธีการพูดอย่างได้ผลและศึกษาเทคนิคการโน้มน้าวจิตใจเพื่อแก้ไขปัญหา ($\bar{X} = ๒.๘๐$, S.D. = .๕๕๑) และ ท่านเข้าใจในสภาพแวดล้อม สภาพบริบทของสังคม เข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคมและเกิดขึ้นกับเยาวชนและพร้อมที่จะให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะว่าสถานที่ไหนดีหรือไม่ดีอย่างไร ($\bar{X} = ๒.๗๐$, S.D. = ๐.๖๕๑)

อภิปรายผล

โยนิโสมนสิการไม่ใช่ตัวปัญญาเอง แต่เป็นปัจจัยให้เกิดปัญญา นั่นคือเป็นการคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์ (Critical Thinking) ซึ่งนำไปสู่การสืบค้นหาความจริง เป็นความคิดสร้างสรรค์ และนำไปสู่ปัญญาหรือก่อให้เกิดปัญญาได้ จึงนับว่ามีส่วนสำคัญและมีความสัมพันธ์กับการจัดการศึกษาเป็นอย่างยิ่ง กล่าวคือ การคิดเชิงวิพากษ์วิจารณ์นั้น เป็นการใคร่ครวญตรึกตรองอย่างละเอียดถี่ถ้วนและรอบคอบ โดยแยกองค์ประกอบของเรื่องต่าง ๆ ออกเป็นส่วน ๆ อย่างมีเหตุผล โดยหาจุดเด่น จุดด้อยของเรื่องนั้น ๆ และ

เสนอแนะสิ่งที่เหมาะสมอย่างมีความเป็นธรรมและเป็นไปได้ ดังนั้น การพัฒนาคุณภาพการคิดเชิงวิเคราะห์ จึงสามารถกระทำได้ โดยการฝึกฝนให้ผู้เรียน มีทักษะในการคิดและให้โอกาสแก่ผู้เรียนทำการวิเคราะห์ จนสามารถเสนอความคิดของตนเองและอภิปรายร่วมกันในกลุ่มอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ โดยครูและผู้เรียน ต่างยอมรับเหตุผลและทัศนะของแต่ละคนด้วยความมั่นใจว่า ไม่มีคำตอบที่ถูกต้องเพียงแค่ว่าคำตอบเดียว พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต)^{๑๐} กล่าวไว้ว่า ในระบบการศึกษาของเรา กระบวนการเรียนรู้ถูกปรไปด้วยองค์ประกอบ ๒ ส่วนที่จำเป็นเพื่อการพัฒนาปัญญา คือ การเรียนรู้จากผู้อื่น (ปรโตโมสะ) และการทำไว้ในใจโดยแยบคาย (โยนิโสมนสิการ)

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต)^{๑๑} อธิบายได้ว่า วิธีโยนิโสมนสิการพอประมวลเป็นแบบใหญ่ได้ ๑๐ วิธีดังต่อไปนี้

๑. วิธีแบบสืบสาวเหตุปัจจัย รับรู้ข้อมูลข่าวสารต่างๆ โดยพิจารณาปัญหา หาหนทางแก้ไขด้วยการ ค้นหาสาเหตุและปัจจัยต่างๆ ที่สัมพันธ์ ส่งผลสืบทอดกันมาทำความเข้าใจกับข้อมูลข่าวสารต่างๆ และ หาหนทางแก้ไขด้วยการสืบค้นหาสาเหตุต่างๆ โดยใช้สติและปัญญาหาสาเหตุของปัญหาในชีวิตประจำวัน และสร้างแบบแผนปฏิบัติตนให้ดีขึ้นตามแผน

๒. วิธีคิดแบบแยกแยะองค์ประกอบรับรู้ข้อมูลข่าวสาร แล้วคิดวิเคราะห์แยกแยะองค์ประกอบเข้าใจ ในเนื้อหาองค์ประกอบของปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวัน และวิเคราะห์หาทางแก้ไขปรับเปลี่ยน พฤติกรรมของตนเองตามแนวทางแก้ไขปัญหาที่ได้คิดวิเคราะห์และแยกแยะปัญหาต่าง ๆ ตามแนวทางที่วางไว้

๓. วิธีคิดแบบรู้เท่าทันรับรู้ข่าวสาร และปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างเท่าทัน โดยอาศัยประสบการณ์หรือสติ ของตนไม่หลงกับปัญหาที่เกิดขึ้นเข้าใจในปัญหาอย่างเท่าทันและพร้อมที่จะแก้ไขปัญหามในชีวิตประจำวัน ด้วยสติและปัญญาของตนเองปรับเปลี่ยนพฤติกรรม การกระทำของตนเองอย่างเท่าทันสภาพสังคมและ เท่าทันปัญหา

๔. วิธีคิดแบบแก้ปัญหารับรู้สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นกับตนเอง คิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น ด้วยสติและปัญญาเข้าใจสภาพปัญหาและวิธีแก้ไขปัญหาย่างถ่องแท้ปรับเปลี่ยนการปฏิบัติตนเองในชีวิต ประจำวันให้ดีขึ้นด้วยวิธีแก้ไขปัญหามาจากการคิดวิเคราะห์

๕. วิธีการคิดตามหลักการและความมุ่งหมายรับรู้หลักการ และความมุ่งหมายที่ถูกต้องสามารถ นำไปแก้ไขปัญหามาได้เข้าใจหลักการที่ดีงามและถูกต้องในการปฏิบัติตนและการแก้ไขปัญหามาที่เกิดขึ้นในชีวิต

^{๑๐} พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต), **โลกทัศน์ของชาวพุทธ**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๔๕-๔๗.

^{๑๑} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต), **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๑, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒๖๑ – ๒๖๓.

ประจำวันปรับเปลี่ยนวิธีการคิด และแนวทางปฏิบัติโดยยึดหลักการปฏิบัติที่ถูกต้องดีงามและผลของการปฏิบัติที่สามารถแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันได้

๖. วิธีคิดแบบคุณโทษ รับรู้ข่าวสาร ปัญหาที่เกิดขึ้น รู้ในสิ่งที่ดีและไม่ดีในการปฏิบัติในชีวิตประจำวันเข้าใจในสิ่งที่ดีและไม่ดี เข้าใจสิ่งต่างๆว่าสิ่งไหนควรทำ สิ่งไหนไม่ควรทำปรับเปลี่ยนพฤติกรรมจากเดิมมีพฤติกรรมที่ไม่ดี เปลี่ยนเป็นพฤติกรรมที่ดีขึ้นในการดำเนินชีวิต

๗. วิธีคิดแบบรู้คุณค่ารับรู้ และคิดวิเคราะห์ในการบริโภคใช้สอย ปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างคุ้มค่า และมีประโยชน์มากที่สุด เข้าใจในการวิเคราะห์การใช้สอยปัจจัย ๔ ในชีวิตประจำวันอย่างรู้คุณค่าและรู้สิ่งไหนเป็นประโยชน์หรือไม่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิตปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้สอยปัจจัย ๔ อย่างฟุ่มเฟือย คิดวิเคราะห์ สังเคราะห์และบูรณาการร่วมกับหลักเทคโนโลยีและปฏิบัติตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงในครอบครัว

๘. วิธีคิดแบบรากุศล หรือ คิดแบบกุศลภาวนารับรู้สิ่งต่างๆ และคิดที่ส่งเสริมชักนำไปในทางที่ดีงามและเป็นประโยชน์เป็นการขัดเกลาและบรรเทาปัญหาที่เกิดขึ้นในชีวิตประจำวันเข้าใจในสิ่งต่างๆที่เกิดขึ้นว่าสิ่งไหนดีหรือไม่ดี และนำสิ่งที่ดีไปปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ลด ละ เลิกในสิ่งที่ไม่ดีปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเองสิ่งไหนที่ดีก็ปฏิบัติให้ดีและสุดความสามารถสิ่งไหนที่ไม่ดีให้ลด ละ และเลิกสิ่งต่างๆ

๙. วิธีคิดแบบอยู่ในปัจจุบันรับรู้สิ่งต่างๆ ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันและคิดในสิ่งที่ เป็นประโยชน์ในปัจจุบันด้วยสติ และปัญหาโดยอาศัยประสบการณ์ในอดีตเป็นสิ่งบทเรียนในการแก้ไขปัญหาในปัจจุบันเข้าใจสภาพปัญหาปัจจุบันอย่างมีสติและแก้ไขปัญหาในปัจจุบันอย่างทันเวลาปรับเปลี่ยนการคิด วิเคราะห์และการปฏิบัติตนโดยนำอดีตมาเป็นบทเรียนสำคัญในการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของตนเอง

๑๐. วิธีคิดแบบวิเคราะห์รับรู้สภาพปัญหาต่างๆ จากสื่อและเทคโนโลยีและคิดวิเคราะห์สภาพปัญหาต่าง ๆ ด้วยสติและปัญญาเข้าใจวิธีคิดและวิเคราะห์สภาพปัญหาอย่างเข้าใจ และสามารถนำไปปฏิบัติได้จริงในชีวิตประจำวันปรับเปลี่ยนวิธีคิดโดยวิเคราะห์สภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหาพร้อมกับการนำการปฏิบัติของตนมาปรับปรุงและวิเคราะห์ให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง

สอดคล้องกันกับ พระมหาไพรัช ธมฺมทีโป^{๑๒} ได้กล่าวไว้ว่า คุณลักษณะของเยาวชนที่พึงประสงค์ดังกล่าวสามารถพัฒนาให้เป็นจริงได้ด้วยการจัดการศึกษาให้มีความสมดุลกันคือให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทั้งทางโลกได้แก่วิชาการสมัยใหม่และทางธรรมได้แก่หลักคำสอนทางศาสนา โดยกระบวนการเรียนการสอนในทุกวิชาหรือทุกกิจกรรมให้ใช้วิธีคิดแบบโยนิโสมนสิการเข้าไปด้วยและในครอบครัวหรือวิถีชีวิตจริงก็ควรส่งเสริมและปลูกฝังเยาวชนให้ได้มีโอกาสมีอิสระในการคิด วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ การตัดสินใจ

^{๑๒} พระมหาไพรัช ธมฺมทีโป, “การบูรณาการโยนิโสมนสิการสู่การศึกษาไทยเพื่อพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์”, วารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม-ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๕๒.

และความรับผิดชอบด้วยตัวเองให้มาก เพื่อสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้การฝึกฝนพัฒนาตนของเยาวชนให้ต่อเนื่อง อันจะนำไปสู่เป้าหมายของการจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาคนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์อย่างแท้จริง

หลักกัลยาณมิตรในการส่งเสริมการเรียนรู้ กัลยาณมิตรเป็นปัจจัยสำคัญในการก่อให้เกิดผู้เรียนมีความรู้ วิธีคิด และการปฏิบัติที่ถูกต้อง เป็นพื้นฐานของการเกิดสัมมาทิฐิ คือ หลักการ กฎเกณฑ์ ทฤษฎีกับ สัมมาสังกัปปะ คือ ความคิดรวบยอดที่ถูกต้อง หรือโนทัศน์ มโนคติ เนื่องจากความรู้เกี่ยวกับหลักการ กฎเกณฑ์ และความคิดรวบยอดเหล่านี้จะนำไปใช้ในการตรึงตรองในกระบวนการคิดพิจารณาความสัมพันธ์ของเหตุและผลในโยนิโสมนสิการ ด้วยเหตุที่คุณลักษณะของกัลยาณมิตรประกอบด้วย

๑. เป็นที่รักเป็นที่พอใจ คือรับรู้สภาพปัญหา และปฏิบัติในสิ่งที่สบายใจและมีความสนิทสนม ชวนให้อยากเข้าไปปรึกษาไต่ถาม เข้าใจสภาพปัญหาของเยาวชน พร้อมทั้งจะช่วยเหลือทำให้เขารู้สึกว่ามีเพื่อนแนะนำให้เยาวชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมในการปฏิบัติตน คอยให้คำปรึกษาแนะนำอย่างใกล้ชิด

๒. เป็นที่เคารพ คือรับรู้ปัญหาของเยาวชน และใช้สติปัญญาช่วยเหลือผู้ปกครอง ครูอาจารย์จะต้องเป็นผู้มีความหนักแน่น มีคุณธรรม เข้าใจปัญหา เข้าใจเยาวชนเยาวชนและเข้าใจในหลักธรรมที่ควรนำไป แก้ไขปัญหาให้แก่เยาวชนอย่างถูกต้องและเหมาะสมปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี น่าเคารพ และคอยให้ คำปรึกษา คำแนะนำและวิธีแก้ไขปัญหาย่างต่อเนื่อง

๓. เป็นที่ยกย่อง คือรับรู้สิ่งต่างๆ มีประสบการณ์ในชีวิต สามารถอธิบาย เสนอแนะให้แก่เยาวชน ได้อย่างดีเยี่ยมเข้าใจในสภาพสังคม สภาพชุมชน และสภาพแวดล้อมในชีวิตของเยาวชน และปฏิบัติตน เป็นที่น่ายกย่องน่าเจริญใจในฐานะทรงคุณคือความรู้สึกและภูมิปัญญาแท้จริงทั้งเป็นผู้ฝึกอบรมและ ปรับปรุงตนอยู่เสมอ ทำให้แนะนำสิ่งต่างๆ แก่เยาวชนได้เป็นอย่างดี

๔. เป็นนักพูด คือรับรู้สภาพปัญหา และแนวทางการแก้ไขปัญหารวมที่จะแนะนำและศึกษา วิธีการพูดอย่างได้ผลเข้าใจหลักและวิธีการพูดอย่างได้ผลและศึกษาเทคนิคการโน้มน้าวจิตใจเพื่อแก้ไข ปัญหา รู้จักพูดให้ได้ผล รู้จักชี้แจงให้เข้าใจบอกวิธีแก้ไขให้ สิ่งไหนที่เราทำถูกต้อง

๕. เป็นผู้อดทนต่อถ้อยคำ คือรับรู้ปัญหา รับฟังปัญหาข้อซักถามต่างๆ ของเยาวชน ไม่ฉุนเฉียว รับฟังการวิพากษ์วิจารณ์อย่างอดทนเข้าใจปัญหา เข้าใจในชีวิต และพร้อมที่จะปรับตัวเข้ากับเยาวชน ให้เขารู้สึกว่าเราพร้อมที่จะช่วยเหลือเขาอย่างเต็มกำลังอดทนต่อถ้อยคำคือพร้อมที่จะรับฟังคำ ปรึกษา ซัก ถาม คำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์ อดทนฟังได้ไม่เบื่อไม่ฉุนเฉียว พยายามที่จะช่วยชี้แจง จนกระทั่ง เกิดความเข้าใจชัดเจนทั้งไม่ท้อถอยและไม่ปล่อยปละ แต่จะเอาใจใส่อดทนต่อการที่จะแนะนำสั่งสอน

๖. เป็นผู้พูดถ้อยคำลึกซึ้ง คือได้รับรู้ และศึกษาคำพูดที่ลึกซึ้งเป็นอย่างดีเข้าใจ และอธิบายเรื่อง ลึกซึ้งให้เข้าใจง่ายสามารถทำให้เข้าถึงสิ่งที่ลึกซึ้งให้ยิ่งๆ ขึ้นไป

๗. ไม่ชักนำในอฐานะ คือรับรู้ รับทราบ และศึกษาข้อมูลสถานที่ที่ดีหรือไม่ดี สามารถแนะนำสั่งสอนเยาวชนได้เข้าใจในสภาพแวดล้อม สภาพบริบทของสังคม เข้าใจในสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในสังคม และเกิดขึ้นกับเยาวชนและพร้อมที่จะให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะว่าสถานที่ไหนดีหรือไม่ดีอย่างไร นำพาเยาวชนไปในสถานที่ดีของชุมชนและของสังคม เช่น วัด สถานที่ราชการ สถานที่ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์เชิงประวัติศาสตร์ และไม่แนะนำ ชักชวนไปในสถานที่ที่ไม่ดี และสิ่งสำคัญต้องเป็นตัวอย่างหรือแบบอย่างที่ดีในการนำพาไปสถานที่ต่างๆ^{๑๓}

สอดคล้องกับ ฉัตรชัย เสนสาย^{๑๔} ได้กล่าวว่า กัลยาณมิตร จะมีลักษณะคือ น่ารัก น่าเคารพ น่าเทิดทูน ฉลาดในการสอน อดทนต่อถ้อยคำ อธิบายเรื่องยากได้ และไม่ชักนำไปในทางที่เสื่อมเสีย จากลักษณะของกัลยาณมิตรที่กล่าวมา จะเห็นได้ว่านักเรียนนั้นจะมีผู้ที่เป็นกัลยาณมิตรได้หลายประเภท ไม่เพียงเฉพาะผู้ที่อยู่ในวัยเดียวกันเท่านั้น ยังมีความเป็นกัลยาณมิตรของผู้ปกครอง ความเป็นกัลยาณมิตรของครู และความเป็นกัลยาณมิตรของเพื่อน เพราะบุคคลทั้งสามกลุ่มนี้ถือได้ว่าเป็นผู้ที่มีความใกล้ชิดกับนักเรียนมากที่สุด และมีอิทธิพลต่อนักเรียนในการแสดงพฤติกรรม กัลยาณมิตรทั้งสามกลุ่มนี้จึงมีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียนตามมาตรฐานการศึกษาที่สุดนั่นเอง

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่ควรปรับปรุงจากผลการวิจัย ซึ่งสรุปเป็นประเด็นได้ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

หน่วยงานเกี่ยวกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ดังนี้

๑. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ควรจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้และการแก้ไขปัญหาของเยาวชนโดยจัดกิจกรรมเข้าค่ายคุณธรรม เพื่อเสริมสร้างการเรียนรู้ในการแก้ไขปัญหาในชีวิตประจำวัน

๒. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ควรมีการประเมินผลการจัดกิจกรรมต่างๆ ที่ส่งเสริมการเรียนรู้แก่เยาวชนเพื่อนำผลมาปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งขึ้น

^{๑๓} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), การพัฒนาการศึกษา เครื่องมือที่ยังต้องพัฒนา, (กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑), หน้า ๒๙.

^{๑๔} ฉัตรชัย เสนสาย, อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนิโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ ๑๐ และปัจจัยทางจิต ที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน, ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔), หน้า ๒๑.

๓. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการเรียนรู้ของเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย ควรส่งเสริมการจัดกิจกรรมด้วยการจัดสรรงบประมาณในการจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ผู้วิจัยขอเสนอแนะเพื่อวิจัยครั้งต่อไปในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหลักโยนโสมนสิการสำหรับเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

๒. การจัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้ด้วยหลักกัลยาณมิตรสำหรับเยาวชนในอำเภอเมือง จังหวัดหนองคาย

บรรณานุกรม

ฉัตรชัย เสนสาย. อิทธิพลของกัลยาณมิตร โยนโสมนสิการ ความเชื่อในกุศลกรรมบถ ๑๐ และปัจจัยทางจิตที่มีผลต่อพฤติกรรมที่พึงประสงค์ของนักเรียน. **ปริญญาวิทยาสตรมหาบัณฑิต, บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๕๔.**

พระเทพโสภณ (ประยูร ธมฺมจิตฺโต). **โลกทัศน์ของชาวพุทธ.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต). **การพัฒนาการศึกษา เครื่องมือที่ยังต้องพัฒนา.** กรุงเทพมหานคร : มูลนิธิพุทธธรรม, ๒๕๔๑.

_____. **พุทธธรรม ฉบับปรับปรุงและขยายความ.** พิมพ์ครั้งที่ ๑๑. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____. **ธรรมบุญชีวิต.** กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

พระมหาไพรีขันธ์ ธรรมทีโป. “การบูรณาการโยนโสมนสิการสู่การศึกษาไทย เพื่อพัฒนาการคิดเชิงวิเคราะห์”.

วารสารมหาจุฬาริชาการ ปีที่ ๒ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๕๘) : ๕๒.

พระมหาสุภวิชัย วิราม. “การศึกษาเปรียบเทียบแนวคิดเรื่องกัลยาณมิตรตามหลักพุทธจริยศาสตร์ทัศนะของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย โรงเรียนวัดปากน้ำวิทยาคม และโรงเรียนสุวรรณพลับพลาวิทยาคม”. **วิทยานิพนธ์ปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕.**

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.** กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.